

Prof. dr hab. Barbara Gawda

Lublin, 14.04.2026

**Recenzja rozprawy doktorskiej mgr Julii Krawczyk
pod tytułem „Rola podstawowych potrzeb psychologicznych w sieci powiązań między
uporczywymi objawami somatycznymi a myślami samobójczymi we wczesnej
dorosłości”
napisanej pod kierunkiem prof. UAM, dra hab. Michała Ziarko**

Tematyka rozprawy sytuuje się w obszarze psychologii klinicznej, zdrowia, motywacji, psychologii rozwojowej i suicydologii. Autorka podjęła wyjaśnienia powiązań koncepcji uporczywych objawów somatycznych o nieznannej przyczynie z teorią podstawowych potrzeb psychologicznych w perspektywie transdiagnostycznej i transsymptomatycznej. Temat jest niezwykle ważny z punktu widzenia diagnozy zdrowia psychicznego u młodych dorosłych. Wątki, które podejmuje rozprawa charakteryzują się dużą oryginalnością. Bez wątpienia rozprawa stanowi rozwiązanie ważnego i oryginalnego problemu naukowego w dyscyplinie psychologia.

Rozprawa liczy 257 stron. Obejmuje kilka rozdziałów, które budują trzy części: podstawy teoretyczne, metodologię i wyniki oraz dyskusję i wnioski.

W części I autorka prezentuje wiedzę na temat uporczywych objawów somatycznych (PPS) jako zjawiska klinicznego. Omawia podejścia do rozumienia PPS, które nie są rozumiane jako odrębna jednostka chorobowa, a raczej jako istotny komponent wielu schorzeń (somatycznych, psychicznych, syndromów/zaburzeń funkcjonalnych), jak i stanów o nieustalonej przyczynie. Analiza literatury, badań na temat powiązań PPS z różnymi problemami zdrowotnymi została zrealizowana przez autorkę rozprawy w sposób wyczerpujący, pogłębiony i kompetentny. Podkreśla ona, że lekarze w tym obszarze mogą odczuwać bezradność ze względu na wyjątkową złożoność uwarunkowań PPS. Mgr Julia Krawczyk wskazuje na istniejącą lukę w wiedzy na ten temat i podkreśla, iż jest to ważne wyzwanie diagnostyczne, zwłaszcza że PPS może wiązać się z pogorszeniem funkcjonowania psychicznego oraz zwiększonym ryzykiem suicydalnym.

PPS o niejednoznacznej etiologii i mechanizmach od wielu lat są przedmiotem dyskusji naukowej. Mgr Julia Krawczyk w kompetentny sposób ukazuje terminologiczne spory i poszukiwanie spójności pojęciowej dla nazywania i wyjaśniania objawów o nieznanym przyczynie. Omawia podejścia dzielące, jak i grupujące. Wskazuje, że niejednoznaczności terminologiczne mają wpływ nie tylko na budowanie wiedzy naukowej na temat PPS, ale też na diagnozę i działania terapeutyczne. Pojawienie się nowych terminów: „zaburzenie pod postacią somatyczną” (SSD wg DSM-5), „zaburzenia związane z cierpieniem cielesnym” (BDD wg ICD-11) stanowią pewnego rodzaju uporządkowanie tych niejednoznaczności sprzyjające trafności diagnoz i zwiększeniu przydatności klinicznej. Autorka omawia też mechanizmy BDD i SSD na podstawie wnikliwych studiów literatury przedmiotu. Warto podkreślić, że literatura jest bogata, nowa i bardzo dobrze merytorycznie dobrana. W kontekście analizy mechanizmów omawia rozmaite podejścia, np. „dysregulacja autonomiczna”, „zespół nadwrażliwości centralnej”. Akcentuje jednak podejście transdiagnostyczne i transsymptomatyczne. Szacowanie występowania PPS jest bardzo utrudnione ze względu na fakt, iż populacja osób z PPS jest heterogeniczna. Istnieją jednak pewne wzorce rozpoznań/profile socjodemograficzne osób z PPS. To przekłada się na ocenę grup ryzyka. Omawiając tę problematykę autorka dochodzi do uzasadnienia, dlaczego grupa osób młodych dorosłych zasługuje na uwagę w kontekście PPS. Badania z 2025 roku pokazują, że wczesna dorosłość stała się obciążającym okresem rozwojowym. Wskaźniki odnośnie samobójstw w tym okresie życia są wysokie.

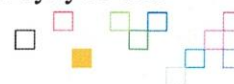
W kolejnym rozdziale tej części autorka przybliży czynniki mogące potencjalnie wpływać na dynamikę deterioracji samopoczucia psychicznego w populacji młodych dorosłych doświadczających PPS. Analizy modeli, badań nad zachowaniami i myślami suicydalnymi są bardzo merytoryczne i kompetentne, włączając w dyskusję nad obciążeniem fizjologicznym i potrzebami psychicznymi w takiej grupie osób. Omówienie koncepcji podstawowych potrzeb psychicznych jest również kompetentne, jak i powiązanie ich z *ill-being* (brakiem dobrostanu). Dla kluczowego celu rozprawy mgr Julii Krawczyk szczególnie istotne jest pokazanie mechanizmu sprzężenia zwrotnego pomiędzy podstawowymi potrzebami psychologicznymi i objawami somatycznymi, bowiem objawy somatyczne stanowią istotną przeszkodę w realizacji potrzeb psychologicznych.

Ramą teoretyczną dysertacji doktorskiej jest model diatezy-stresu.

Część II rozprawy to prezentacja metodologii badania i wyników badania. Autorka formułuje główny cel badawczy następująco: jest to eksploracja złożonej struktury sieci powiązań pomiędzy objawami somatycznymi (ich nasileniem niezależne od przyczyny oraz czasem trwania objawów niewyjaśnionych), poziomem zaspokojenia i frustracji podstawowych potrzeb psychologicznych (autonomii, kompetencji i więzi), wskaźnikami samopoczucia psychicznego (depresyjnością, poczuciem beznadziejności oraz myślami samobójczymi), a także zmiennymi socjodemograficznymi (wiek, płeć, wykształcenie), w populacji młodych dorosłych z Polski, doświadczających uporczywych objawów PPS o nieznannej przyczynie. Autorka prezentuje założenia modelu badania uwzględniając modele sieciowe wskazując, że w podejściu transdiagnostycznym i eksploracyjnym jest to wartościowe. Uzasadnienie jest logiczne. Opis zmiennych, ich operacjonalizacja zostały opracowane bardzo starannie. Podobnie pozostałe komponenty części metodologicznej. Opis wyników badania jest uporządkowany i wskazujący na bardzo wysokie metodologiczno-statystyczne kompetencje autorki. Zastosowano model sieciowy składający się z 14 węzłów pogrupowanych w pięć teoretycznych domen. Podano wszystkie parametry modelu sieciowego, dokonano analizy jego stabilności i wskazano różne statystyki niezbędne w jego zastosowaniu. Grupa badana jest odpowiednio liczna. Przedstawiono statystyki opisowe, wynik analiz różnicowych i wyniki analiz sieciowych w sposób kompetentny. Analiza modułowa sieci zależności, oszacowanej za pomocą modelu EBICglasso, ujawniła sześć empirycznych społeczności: edukacyjno-wiekowa (PW, W), społeczność somatyczno-depresyjno-ideacyjna (NOS, D, MS), społeczność frustracyjno-beznadziejnościowa (FPA, FPW, FPK, PBB), społeczność zaspokojenia potrzeb (ZPA, ZPK, ZPW), społeczność płciowa (K) i społeczność chroniczności objawów niewyjaśnionych (TON). Czyli nieco odmienne rezultaty od zakładanego modelu. Niemniej, analizy wykonane przez autorkę charakteryzują się skrupulatnością, poprawnością i zostały bardzo rzetelnie omówione.

Część III rozprawy obejmuje dyskusję wyników badania własnego w odniesieniu do literatury przedmiotu. Doktorantka merytorycznie opisuje swoje wyniki badań i dyskutuje je w sposób pogłębiony. Autorka wskazuje na bardzo ważne rezultaty, jakie uzyskała w swoim badaniu, m.in: większe obciążenie somatyczne i psychiczne kobiet, podwyższone ryzyko dla

ujawnienia się myśli samobójczych w populacji osób doświadczających PPS o nieznannej przyczynie, dodatnie powiązanie myśli samobójczych z poczuciem beznadziei, depresyjnością oraz nasileniem objawów somatycznych, dodatnie powiązanie objawów somatycznych z myślami samobójczymi i depresyjnością, stabilne dodatnie powiązania frustracji potrzeby więzi i autonomii z depresyjnością oraz poczuciem beznadziei. Okazało się, że potrzeby psychologiczne stanowią istotny kontekst strukturalny, w obrębie którego może kształtować się profil cierpienia psychicznego młodych dorosłych doświadczających PPS o nieznannej przyczynie. Z kolei myśli samobójcze wydają się być wskaźnikiem wysokiego nasilenia cierpienia psychicznego będącego efektem konfiguracji współzależnych problemów psychicznych i somatycznych. Frustracja potrzeb psychologicznych oraz poczucie beznadziejności tworzą zwarty i wewnętrznie spójny klaster. Wszystkie te dane są bezcenne dla wyjaśnienia mechanizmów powiązań pomiędzy frustracją podstawowych potrzeb psychologicznych, PPS i myślami samobójczymi we wczesnej dorosłości. Waga tych wniosków jest ogromna w kontekście rozumienia psychologicznych mechanizmów PPS. Doktorantka wskazuje także na ograniczenia własnych badań, co dowodzi jej świadomości metodologicznej.

Ogólnie mgr Julia Krawczyk zaprezentowała bardzo wysokie kompetencje w rozprawie doktorskiej. Uwzględniła oryginalne i skomplikowane z punktu widzenia teorii i metodologii zagadnienia, dokonała bardzo dobrego przeglądu literatury przedmiotu, zaprezentowała syntetyczne ujęcia problematyki w każdym rozdziale części teoretycznej oraz w klarowny i kompetentny sposób opisała poszczególne zagadnienia

Na uwagę zasługuje także bardzo dobre opisanie procedury badawczej, odpowiednio zaplanowane, zrealizowane i przeanalizowane badania, kompetentne i czytelne przedstawienie wyników, zastosowanie różnych zaawansowanych procedur badawczych oraz zaawansowanych i adekwatnych do problemów metod statystycznych (analizy sieciowe).

Zastanawiam się nad możliwością zastosowania analizy równań strukturalnych z uwzględnieniem mediacji lub moderacji. Wydaje się, że taka analiza mogłaby pokazać pośrednie wpływy zmiennych na relacje pomiędzy różnymi zmiennymi. Analizy sieciowe, aczkolwiek bardzo wartościowe nie pozwalają na ocenę efektów pośrednich.

Zgodnie z art. 187 pkt 1 i 2 Ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce recenzent ma za zadanie wskazać czy recenzowana rozprawa doktorska spełnia nałożone przez ustawę wymagania, prezentuje ogólną wiedzę teoretyczną kandydata w dyscyplinie albo dyscyplinach oraz umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej oraz czy przedmiotem rozprawy doktorskiej jest oryginalne rozwiązanie problemu naukowego, oryginalne rozwiązanie w zakresie zastosowania wyników własnych badań naukowych w sferze gospodarczej lub społecznej.

Przedstawioną mi do recenzji pracę doktorską mgr Julii Krawczyk pt. „Rola podstawowych potrzeb psychologicznych w sieci powiązań między uporczywymi objawami somatycznymi a myślami samobójczymi we wczesnej dorosłości” oceniam bardzo wysoko. Rozprawa ta jest bardzo oryginalnym studium nad czynnikami powiązаныmi z uporczywymi objawami somatycznymi. Praca jest bez wątpienia rozwiązaniem oryginalnego i bardzo ważnego problemu badawczego z punktu widzenia psychologii klinicznej i psychologii zdrowia. Rozprawa podejmuje zagadnienia oceny ryzyka myśli samobójczych i innych problemów wynikających z doświadczania uporczywych objawów somatycznych. Ma niebagatelną wartość poznawczą i aplikacyjną.

Praca doktorska mgr Julii Krawczyk prezentuje bardzo bogaty i wartościowy materiał na temat powiązań pomiędzy uporczywymi objawami somatycznymi a myślami samobójczymi we wczesnej dorosłości z uwzględnieniem potrzeb psychicznych i różnych czynników socjodemograficznych. Jest to nowy i oryginalny obszar badawczy podjęty w rozprawie. Ponadto Pani mgr Julia Krawczyk posiada bardzo bogatą ogólną wiedzę w dyscyplinie psychologia i umiejętność samodzielnego prowadzenia badań naukowych. Świadczą o tym sposób prowadzenia naukowego wywodu, dyskusowanie rezultatów badań z literatury przedmiotu oraz własnych, jak i gruntowna znajomość koncepcji psychologicznych z zakresu psychologii zdrowia, klinicznej, motywacji, rozwojowej i suicydologii.

W związku z powyższym z pełnym przekonaniem wnioskuję do Rady Instytutu Dyscypliny Psychologia Wydziału Psychologii i Kognitywistyki UAM w Poznaniu o dopuszczenie mgr Julii Krawczyk do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

Ponadto ze względu na bardzo dużą wartość poznawczą pracy wnioskuję o wyróżnienie rozprawy doktorskiej mgr Julii Krawczyk.

